

***Semioscopis avellanella* (Hübner, 1793), nou microlepidòpter per a la fauna ibèrica (Lepidoptera: Elachistidae, Depressariinae)**

Early Flat-body, *Semioscopis avellanella* (Hübner, 1793), new microlepidoptera for the Iberian fauna (Lepidoptera: Elachistidae, Depressariinae)

Jordi Dantart

Museu de Ciències Naturals de Barcelona. Plaça Leonardo da Vinci, 4-5; E-08019 Barcelona
jdantart@xtec.cat

Key words: *Semioscopis avellanella*, Depressariinae, Elachistidae, faunistics, Catalonia, NE Iberian Peninsula.

Fa deu anys (Dantart 2004) es va citar el primer representant del gènere *Semioscopis* Hübner, 1825, a la península Ibèrica, *S. steinkellneriana* ([Denis & Schiffermüller], 1775), espècie que, segons les dades disponibles, no s'ha tornat a trobar posteriorment. Ara s'afegeix a la nostra fauna *S. avellanella* (Hübner, 1793), un altre microlepidòpter primerenc del qual recentment s'ha pogut estudiar un únic exemplar mascle recollit a prop de Vidrà (Serralada Transversal, Osona) l'abril passat.

Aquestes dues espècies són relativament semblants, però es poden distingir per la forma i la distribució de les taques negres sobre el fons grisenc de les ales anteriors (cf. Harper 2002). En *S. avellanella* (fig. 1a) hi ha una línia negra longitudinal que surt de la base de l'ala anterior i que, en arribar al primer quart de l'ala, es torça i segueix paral·lela

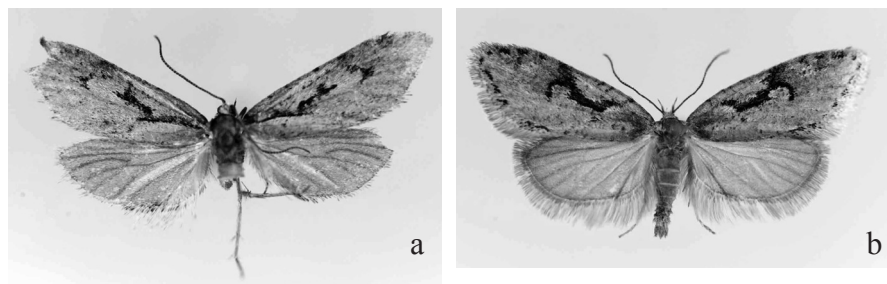

Fig. 1 Adults de les dues espècies del gènere *Semioscopis* trobades a la península Ibèrica: **a**, *S. avellanella* (Hübner, 1793), camí de la Vila Vella, Vidrà (Osona), ♂, 6.IV.2014 (A. Cervelló & A. Xaus leg.); **b**, *S. steinkellneriana* ([Denis & Schiffermüller], 1775), Vil·lec (Cerdanya), ♂, 4.IV.2004 (J. Dantart leg.).

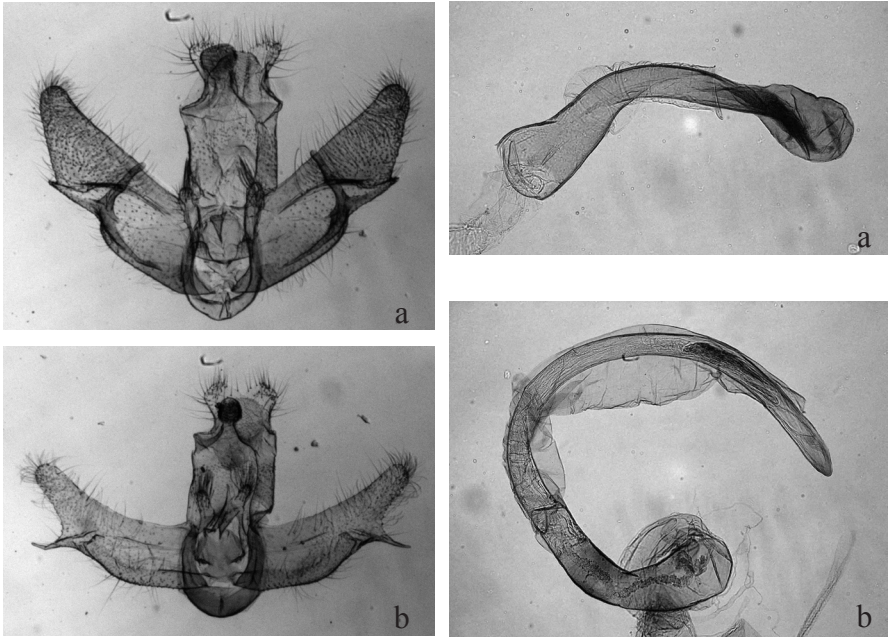

Fig. 2 Genitèlia masculina de: **a**, *Semioscopis avellanella* (Hübner, 1793) (prep. gen. JD2014-001); **b**, *S. steinkellneriana* ([Denis & Schiffermüller], 1775), Sant Sadurní d'Osormort (Osona), ♂, 23.III.1988 (J. Dantart leg.) (prep. gen. JD3.833).

a la costa pel mig de la cella, de manera que tota ella forma un angle obtús. Més enllà, una segona taca en forma d'accent circumflex invertit marca l'extrem de la cella. En *S. steinkellneriana* (fig. 1b), la primera taca no surt de la base de l'ala, sinó de més endins, i conflueix amb la segona, que té forma de semicircumferència, de manera que totes dues semblen una mena de signe d'interrogació.

S'han estudiat les genitèlies masculines per assegurar la correcta determinació i són clarament diferents, com es pot veure en les figures 2a i 2b. Hi ha diferències en les valves, que en *S. avellanella* (fig. 2a) són més amples, amb el cuiller més llarg –arriba a la costa de la valva– i amb el procés distal que no sobresurt gaire del marge. En *S. steinkellneriana* (fig. 2b), la valva és més estreta i el cuiller pràcticament és inexistent, però, en canvi, el procés distal en forma de punxa sobresurt clarament del marge. Els *aedeagus* també són molt diferents: curt i amb un sol *cornutus* en *S. avellanella*; llarg, molt corbat i amb un *cornutus* gran i molts *cornuti* petits en *S. steinkellneriana*. Cal aprofitar aquest punt per esmenar el treball de Hannemann (1995), ja que l'*aedeagus* de la genitèlia de *S. steinkellneriana* (pàg. 144, fig 80b) no és el d'aquesta espècie. L'error només està en la figura, ja que en el text (pàg. 146) es parla d'un *aedeagus* fortament

corbat. Les genitatives masculines i femenines també es poden consultar a L'vovskii (1981), Palm (1989), Hannemann (1995) o Harper (2002).

Pel que fa a la biologia, el període de vol dels adults de *S. avellanella* va de març a abril; és, doncs, una espècie primaveral primerenca. Tot i això, Lhomme (1948-1949) esmenta captures esporàdiques dels mesos de juliol i agost, i planteja una possible segona generació al sud de l'àrea de distribució, fet que no s'ha confirmat posteriorment. La papallona és atreta pels esquers olorosos i acudeix a la llum. La posta té lloc a l'abril (Emmet 1988; Harper 2002), sobre els branquillons dels arbres de què s'alimenta la larva. És una espècie polífaga i en la bibliografia consultada (Palm 1989; Hannemann 1995; Harper 2002) se citen com a hostes betulàcies com els bedolls (*Betula* sp.) o els carpinus (*Carpinus betulus*), tot i que aquest arbre no es troba de manera natural a Catalunya, i tiliàcies com els tells (*Tilia* sp.). L'vovskii (1981) encara hi afegeix salicàcies com els salzes (*Salix* sp.) i arbustos que no precisa. Sempre es tracta d'arbres de fulla ampla i caduca. Les larves es desenvolupen entre maig i agost-setembre, i viuen dintre d'un abric que es construeixen plegant el marge de la fulla. Després de pupar en un capoll entre la fullaraca del sòl, hibernen en aquest estadi fins a la primavera.

És una espècie localitzada, sobretot al sud de la seva àrea, però àmpliament estesa des d'Europa fins a la Sibèria meridional. Es troba des del nord d'Escandinàvia fins a la major part de països de l'Europa central i des de la Gran Bretanya fins als Urals. En el nostre entorn geogràfic, les poblacions més properes cal buscar-les a França, on ha estat citada sobretot a la meitat septentrional (Lhomme 1948-1949). No falten, però, citacions d'alguns departaments meridionals, com els Alts Pirineus (Gédre) i l'Alta Garona (Tolosa de Llenguadoc). No es té constància que hagi estat trobada als Pirineus Orientals francesos.

Sobre la taxonomia d'aquesta espècie cal advertir que la sinonímia que estableix Leraut (1997) entre *S. strigulana* (Denis & Schiffermüller, 1775) i *S. avellanella* està mancada de fonament.

Material estudiat. Osona: camí de la Vila Vella, Vidrà (31TDG4462, 920 m), 1 ♂, 6.IV.2014 (A. Cervelló & A. Xaus leg.; J. Dantart det., prep. gen. JD2014-001).

Cal agrair als companys Arcadi Cervelló i Albert Xaus, que estan fent un seguiment dels lepidòpters d'aquesta part de la Serralada Transversal, haver-nos confiat l'estudi de l'exemplar que se cita en aquesta nota. També a Antonio Vives Moreno els seus comentaris sobre la taxonomia d'aquesta espècie.

Referències bibliogràfiques

- Dantart, J. 2004. *Semiscopsis steinkellneriana* ([Denis & Schiffermüller], 1775), gènere i espècie nous per a la fauna ibèrica (Lepidoptera: Depressariidae). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 93: 73-75.
- Emmet, A.M. 1988. Oecophoridae. In: *A field guide to the smaller British Lepidoptera* (Emmet, A.M. Ed.). pp. 109-121. The British Entomological and Natural History Society. Second Edition. Bury St. Edmunds, Suffolk.

- Hannemann, H.J. 1995. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera IV. Flachleibmotten (Depressariidae). *Tierwelt Dtl.*, 69: 1-192.
- Harper, M.W. 2002. *Semioscopis*. In: *The moths and butterflies of Great Britain and Ireland* (Emmet, A.M. & Langmaid, J.R. Eds), 4(1): 119-122. Harley Books, Colchester.
- Leraut, P. 1997. *Liste systématique et synonymique des lépidoptères de France, Belgique et Corse*. 334 pp. Supplément a *Alexanor* et au *Bull. Soc. ent. Fr.*, Paris.
- Lhomme, L. 1948-1949. Oecophoridae. In: *Catalogue des Lépidoptères de France et de Belgique, 2(Microlépidoptères, 2)*: 702-783. Le Carriol, par Douelle, Lot.
- L'vovskii, A.L. 1981. Oecophoridae. In: *Keys to the Insects of the European Part of the USSR* (Medvedev, G.S. Ed.), 4(Lepidoptera, 2): 560-638. Leningrad. Traducció anglesa, Leiden 1990.
- Palm, E. 1989. Nordeuropas Prydvinger (Lepidoptera: Oecophoridae). *Danmarks Dyreliv*, 4: 247 pp., 119 distr. maps, 214 figs, 8 pls. Copenhagen.

Data de recepció: 19 d'octubre de 2014

Data d'acceptació: 25 d'octubre de 2014